

ЛІНГВІСТИЧНА АНТРОПОЛОГІЯ

OR

Тетяна БЕЛОБРОВА

© 2008

ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОРЕЛЕВАНТНИХ КАТЕГОРІЙ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Одним з найважливіших архетипів у вивченні української культури є архетип слова. Саме тому, мовна система великого за обсягом художнього твору має бути вельми цікавим багаторівневим системним відтворенням національного сприйняття навколишньої дійсності-мовної картини світу. Феномен, найменований картиною світу, є таким саме давнім, як і, власне, людина. Створення перших картин світу співпадає з виникненням антропогенезу і розвитком самої людини. «Когнітивна лінгвістика й лінгвістичний детермінізм базуються на співвідносності свідомості й мови, їх змісту, структури, можливості реконструкції мислення на основі аналізу мовних структур» [1,7]. Картина світу стала предметом науково-філософського розгляду відносно нещодавно. Думка про існування особливого мовного світогляду була сформульована В.Гумбольдтом на початку XIX століття. У XX столітті дослідження мовної картини світу здійснювалося в межах гіпотези лінгвістичної відносності. На сучасному етапі поняття картини світу перебуває у стадії формування: здійснюються спроби побудови його розгорнутого визначення і розкриття змісту.

Ментальність етносу фіксується у сукупності його світоглядних, ідеологічних, естетичних, психологічних, етнічних уявлень. Вона містить інформацію про склад розумової діяльності та характер мислення національної особистості. Антропологічний підхід до вивчення мови, обґрунтований у працях В.Гумбольдта, на сучасному етапі розвивається такими антропологічними дисциплінами, як когнітивна лінгвістика, соціолінгвістика, психолінгвістика, етнолінгвістика.

«Художній текст- своєрідне відтворення картини світу, позначене складною системністю. Конкретний текст містить у собі певне авторське бачення світу. Оскільки індивідуальна картина світу автора є синтезом різноманітних вражень про навколишню дійсність, адекватна її оцінка потребує дослідження багатьох параметрів (простір, час, число, людина та її ціннісна орієнтація в світі, співвідношення чуттєвого і раціонального, суб'єктивного і об'єктивного, частини і цілого» [12, 4]. Під час аналізу тексту виокремлюється внутрішня індивідуальна модель світу автора. Ця модель не існує ізольовано, вона обумовлена загальною моделлю світу епохи. При втіленні у тексті внутрішньої індивідуальної моделі світу автора використовуються засоби мови, властиві певному мовному колективу, які беруть участь у відображенні об'єктивного світу. Ці засоби створюють можливості різної інтерпретації тексту. Саме з авторською оцінкою пов'язана емоційна домінанта тексту, яка є результатом втілення авторської позиції. Власне авторська позиція не може розцінюватися як абсолютно суб'єктивна, оскільки світогляд автора формується певною історичною ситуацією, соціальними категоріями суспільства, представником якого він є. Автор, як виразник ідей своєї епохи, звичайно, втілює у тексті сучасну йому картину світу, одночасно самостійно створюючи неповторну картину світу художнього типу.

«Мовні категорії належать до базових понять лінгвістики і визначаються як певні групи мовних елементів, виділених на підставі спільних властивостей, або як ознаки чи параметри, що лежать в основі розподілу сукупності однорідних мовних одиниць на обмежену кількість замкнених класів» [5, 215]. Ознака чи параметр, покладений в основу мовної категорії, вважається продуктом людського мислення, у зв'язку з чим вивчення мовних категорій традиційно асоціюється з аналізом відповідних категорій мислення, які визначаються як поняттєві, семантичні або функціонально-семантичні. Урахування різного ступеню узагальненості семантичних категорій, а також постійне виділення й переусвідомлення їх нових аспектів підводить до думки про необхідність аналізу мовних категорій з позицій когнітивної лінгвістики. Е.Селиванова з цього приводу зазначає: «Розбіжності між семантичними і лінгвокогнітивними аспектами мовних категорій обумовлені, у першу чергу, неспівпадінням напрямків семантичного і когнітивного

аналізу: від слова до думки (для першого) і від думки до слова (для другого)» [9,122]. Відповідно, якщо зміст семантичної категорії розглядається як мислитель на даність, то при виділенні лінгвокогнітивних категорій враховується зв'язок мислення з процесом концептуалізації навколишньої дійсності. Зрозуміло, що згаданий зв'язок може бути здійсненим лише на рівні людського інтелекту.

Головними складовими чинниками картини світу, є людина з її ціннісною орієнтацією в об'єктивній дійсності, а також простір і час, як форми існування матерії. Людина і світ - цією полярністю вичерпується сутність нашої свідомості, подібно до того, як феномен магнетизму вичерпується у протилежному тяжінні двох полюсів. Людина творить світ, робить його вираженням власного способу існування, одночасно залишаючись елементом цього світу. Існує стільки ж моделей світу, скільки є людей і культур, існування кожної окремої людини можна уявити у вигляді єдиного, самостійного і водночас вічного світу, про який кожний думає, що він існує в тому ж самому вигляді і для інших людей, адже світ- це вічно нове, одного разу створене і ніколи не повторюване переживання. Ось чому аналіз лінгвокогнітивного аспекту мовних категорій можливий лише з точки зору втіленого розуму, згідно з яким категоризація є результатом біологічної організації людини.

Кожна людина протягом життя прагне реалізувати свої внутрішні можливості, створити власний світ, як певну сукупність самовираження. Все, починаючи з тілесних проявів,-обличчя, будова тіла, манери поведінки- виявляє сутність однієї окремої людини. Тільки за умов більшої чи меншої подібності окремих моделей світу, лише тому, що їх носії є представниками однієї культури або сфери суспільства, можна спостерігати певну подібність вражень від побаченого, почутого, пережитого, тобто відтвореного у стилі власного буття за допомогою мови, понять, формул і знаків, які є символами вираження об'єктивного світу.

Е.Кубрякова відзначає «при визначенні поняття мовного орієнтиру ми відштовхуємося від того, що здатність до символічної орієнтації за допомогою мовних знаків формується у людини на основі сенсорної орієнтації, яка спирається на предмет, про який відомо, що нам лише здається, ніби ми характеризуємо певний об'єкт, хоча, фактично, ми лише відтворюємо наші власні враження, наше сприйняття світу, а перцептивні образи, які формуються на основі цих вражень, характеризуються стабільністю й багатоаспектністю » [3, 28]. Відповідно, головним враженням, яке викликає предмет-орієнтир у людини, і має бути стабільність і багатоаспектність образу референта.

Когнітивна лінгвістика дозволяє схарактеризувати взаємозв'язок сенсорних і символічних орієнтирів на різних рівнях людської свідомості. Орієнтацію базового рівня, на якому відбувається взаємодія людини з навколишнім середовищем, ми сприймаємо як сенсорний простір комунікативної ситуації, в межах якої орієнтирами можуть виступати як повнозначні семантичні номінації, так і дейктиви. Вагомість питання про роль антропологічних факторів у дискурсі художнього тексту визначається актуальністю антропоцентричного підходу до вивчення мовних явищ, оскільки такий підхід дає можливість акцентувати у ході дослідження увагу на людині, як на неповторній особистості, виявити особливості її мовлення, свідомості, діяльності. Засоби позначення людини у художньому тексті називають «антропорелевантними мовними маркерами» [7,128]. Людина як істота з різноманітними властивостями, суспільними і природними, є об'єктом вивчення різних наук, які досліджують її з неоднакових позицій системних зв'язків і відношень. Так, фізіологічна антропологія вивчає процеси, пов'язані з виникненням і розвитком людини. Прагматичне людинознавство звертає увагу на можливості особистості щодо самовдосконалення. За узагальненим визначенням людина- це жива істота, система, що представляє єдність фізичного і духовного, природного і соціального, успадкованого та набутого в процесі розвитку. Людина є акумулятором пам'яті, волі, мислення. Вона виступає центром координації серії психічних, фізіологічних та розумових процесів, які позначені рисами універсальності й індивідуальності, через що, власне й становлять зміст людського існування:

1. чого прагне людина, що для неї є привабливим, в чому полягають її потреби, ідеали, якою взагалі є направленість особистості;
2. що може людина, які в неї здібності, природні обдарування, амбіції;
3. які ідеали, інтереси, моделі закріпилися у свідомості людини, у який спосіб це вплинуло на формування стрижневих ознак особистості.

Наведена мотивація становить єдине ціле, яке, попри комплексність, не є завданням одвічно, статичним: здібності формуються у процесі діяльності особистості щодо реалізації

власної індивідуальності. Цілісність структури людського «я» визначається та закріплюється діяльністю: особистість, виявляючи в процесі діяльності конкретні здібності, властивості, риси вдачі, забезпечує їх взаємний зв'язок. Направленість особистості, її настанови та мотиви, породжуючи в однотипних ситуаціях прогнозовані вчинки, відшліфовується і закріплюється у характері. Характер- це втілення стійких особистих направлень, тенденцій, які людина реалізує в процесі існування. Наявність інтересу щодо певної галузі стимулює розвиток здібностей у відповідному напрямку, а наявність певних здібностей, зумовлюючи плідну працю, стимулює інтерес до неї. Саме, у діяльності, практичній чи теоретичній, реалізується духовний, психічний та розумовий розвиток особистості. Людина, зокрема її здібності і психічні якості, одночасно залишається і передумовою і результатом діяльності. Психічний стан залежить від реалій буття людини і формується нею у взаємодії з навколишнім світом. Активність особистості розгортається у процесі виховання і навчання шляхом засвоєння історично сформованих зразків матеріальної та духовної культури. Активність породжує діяльність, наслідком якої є трансформація людиною дійсності та, власне, еволюція людини в процесі її активності.

Людина- це єдина істота, що наділена свідомістю і здатністю мислити логічно. Свідомість представляє собою вищий рівень психічного і складається з двох характеристик- предметної та емоційної. Саме емоційна характеристика передбачає передачу ставлення особистості до світу, оформлену у вигляді її переживань. Людина за допомогою свідомості співвідносить внутрішню детермінацію, яка складається з намірів та інтересів із зовнішньою, що виходить з суспільної свідомості та умов побутування особистості. Особистістю є людина, яка має власну позицію, яскраве виражене свідоме ставлення до життя, світобачення, що склалося в результаті тривалої духовної та розумової роботи. На кожній стадії розвитку людина реалізує складні розумові процеси. Головним чинником процесу мислення виступає відношення людини до навколишнього, незалежного від неї буття, адже зовнішні фактори впливають на внутрішній стан людини, викликаючи найрізноманітніші реакції, думки, настрої, почуття. Свідомість виконує три функції: регуляцію психологічних процесів, координацію взаємодії людини з навколишнім світом, організацію діяльності як цілісного виявлення здібностей людини.

Окрім двох класичних відношень людини до реального світу- пізнавального та діяльного- є третє, пов'язане зі ставленням людини не тільки до буття, але й до інших людей та до себе самої, що становить самооцінку людини. Через власне відношення до оточуючих людина приходиться до самоусвідомлення, пізнання власного «я», усвідомлюючи власну особистість шляхом пізнання інших людей. Для задоволення щоденних потреб людям необхідно вступати у взаємовідношення. Через стосунки з іншими людьми особистість пізнає себе, розкриває свої психічні і розумові властивості. Людина організує своє життя, регулює його хід, одбирає та здійснює його направленість. У кожній окремій особистості завдяки складному співвідношенню у житті добра і зла, свободи і необхідності, палітра життєвих почуттів, їх комплекс є неповторним.

Головною умовою розвитку людини є знак, символ, поняття, мова, які виступають медіаторами у системі координат «особистість-навколишній світ». Завдяки мові свідомість однієї людини перестає бути ізольованою системою для інших представників соціуму, адже мова- це спосіб існування думки, матеріальна форма вираження ставлення людини до навколишнього середовища. «Мова- це продукт розумової діяльності і одночасно результат цієї діяльності, основою її існування є адекватність процесів мислення, мовлення та відтворення дійсності» [2, 26]. Мова охоплює всі сфери індивідуального і суспільного життя і є частиною практичної і теоретичної діяльності людини.

Важливим засобом пізнання світу є мислення. Мислення можна визначити як здатність свідомості відображати дійсність в абстрактно-логічних образах і поняттях, що фіксуються у матеріально-мовній формі. Мислення у людей, що розмовляють різними мовами, у своїх головних рисах залишається подібним або й однаковим. Це пояснюється фізичною природою людини, функціями її головного мозку, особливостями організації вищої нервової системи. Численні мови, що існують у світі,- це різні шляхи, засоби духовного освоєння дійсності, в основі яких лежать спільні принципи людського мислення. Мова не стільки перетворює дійсність, скільки відображає її у своїх формах. У мові детально фіксується безкінечна різноманітність умов, за яких людиною здобувається інформація про світ: природні особливості народу, його суспільний устрій, історична доля, життєва практика тощо. Проте мова не створює свого окремого світу, вона залишається інструментом за допомогою якого, власне, людина має сприйняти реальне життя. При цьому внаслідок взаємодії людини і світу виникає опосередкована картина світу, яка існує у

координатній системі «мова-мислення». Таким чином, мова є своєрідною формою, у якій закріплюється і реалізується існування об'єктивної дійсності. Зв'язок мови з об'єктивною реальністю відбувається у процесі мислення, але й мислення може бути доступним лише за посередництва мови. «Значення слова виступає як діалектична єдність мовного та позамовного змісту. Будучи закріпленим за певним звуковим комплексом, воно разом з ним утворює слово, що є одиницею мовної системи і фонетично, граматично та семантично пов'язується з іншими словами. Виступаючи відображенням певних явищ позамовної дійсності (у тому числі й психічного життя людини), воно включає поняття згаданих явищ, що становлять його внутрішній стрижень» [10, 4].

Позначення окремих предметів та явищ, що реалізує їхню внутрішню сутність, є номінацією предметів та подій, втіленою у відповідних мовних одиницях. Лексичний склад слів, за допомогою яких позначають людину (номінації людини) достатньо широкий і включає групи слів з різними типами семантичної організації. Існує декілька класифікацій позначень людини. Зокрема Ж.П.Соколовська виділяє такі лексико-семантичні групи одиниць, призначених для характеристики системи уявлень, пов'язаних з номінацією особи:

1. Іменники, що позначають людей за фахом, посадою, званням, родом занять, участю у суспільно-політичних, спортивних та інших організаціях: актор, лікар, хірург, учень, вчитель, письменник, робітник, міністр та ін.
2. Іменники, що позначають людей взагалі: людина, люди, народ та ін.
3. Іменники, що позначають людей за віком та статтєвою ознакою: чоловік, жінка, старий, стара, хлопець, дівчина, юнак, парубок та ін.
4. Іменники, що позначають людей за ознакою близьких, дружніх, ділових взаємин: друг, приятель, сусід, знайомий, співрозмовник та ін.
5. Іменники, що позначають людей за ознакою спорідненості: мати, батько, син, донька, бабуся, брат, сестра та ін.
6. Позначення сукупності людей з урахуванням відношень, що існують між ними: компанія, колектив, родина, курс, бригада, суспільство, загін та ін.
7. Найменування частин людського тіла і функцій людського організму: рука, нога, голова, серце, кров, слух, зір, голос та ін.
8. Позначення фізичного стану людини: життя, смерть, здоров'я, відпочинок, сон та ін.
9. Іменники, що позначають внутрішній стан людини: настрій, радість, смуток, жаль та ін.[10,78].

Дійсно, категоріальні семантичні ознаки є універсальними, вони властиві кожній розвиненій мовній системі. Номінація людини-«діяча» [6, 216], як один з найпродуктивніших засобів мови, бере активну участь у поповненні та формуванні концептуальної і мовної картин світу. На думку Т.В. Цив'яна, «антропоцентричність моделі світу реалізується у її орієнтації на людину, яка, у свою чергу, орієнтує своє життя на модель світу» [13, 11]. Згадане явище можна підтвердити цитатами з праць Арутюнової Н.Д., Караулова Ю.Н. і багатьох інших науковців.

Системне семантичне значення особи формує лексико-семантичну парадигму найменувань особи, що має різні засоби вираження. Істотна роль у її формуванні належить суб'єктивному фактору, який можна розглядати у вузькому й ширшому значеннях. О.О.Тараненко відзначає: «суб'єктивність у широкому розумінні визначається загальною сутністю людини як істоти- суб'єкта, що перебуває у певних відношеннях зі світом вцілому, з суспільством та окремими його представниками як носіями певних біологічних даних, наприклад, певної фізіології, рецепції та ін. Суб'єктивність у вузькому розумінні має більш конкретний характер і тому більше здатна до варіювання в залежності від різноманітних соціальних, історичних, географічних та інших факторів. Вона визначається світоглядними позиціями, соціальною належністю, етичними та естетичними уподобаннями суб'єкта, його конкретно-практичними потребами.»[11,115]. Саме тому, людина як об'єкт номінації набуває у мовній панорамі твору можливість бути найменованою за допомогою великої кількості позначень- диференційованих імен. Кожна нова номінація є конкретною, а конкретна лексика має в основному ідентифікуюче значення, тобто виконує функцію розпізнання предметів та встановлює тотожність між номінацією та її референтом у конкретних мовленнєвих актах, що відбувається кожного разу на основі інформації про денотат імені.

Основною системною класифікацією найменувань особи за різними ознаками є семантична класифікація. Ознака особи формує, як правило, тематичну групу. Отже, мовна модель

світу детермінована перш за все універсальними, змістовними предметними іменами. Найменування особи- багатоаспектна структурно і семантично розчленована категорія, що пояснюється тенденцією до характеристики людини як носія спектру ознак.

До класифікаційної палітри найменувань особи у художньому тексті включаються:

1. Найменування реальних та вигаданих осіб.
2. Найменування осіб за родом діяльності.
3. Найменування, що характеризують за участю у певному процесі.
4. Найменування осіб, що несуть оцінку характерної для них властивості, якості [4, 95].

Відомо, що основні характеристики людини, яким притаманні природні властивості, соціально-трудова і родинні взаємини, сфера психічної діяльності і емотивні реакції людини, виконують свою функцію, співіснують і маніфестуються.

З точки зору О.О.Тараненка, даний аспект може передаватися рядом опозицій:

1. Протиставлення за статтю.
2. Протиставлення різних частин тіла
3. Протиставлення різних фізичних, розумових, моральних ознак людини [11,111-112].

Кожна зі сфер людської діяльності та буття людини в цілому характеризується декількома семантичними темами, які, у свою чергу, можна довести до більшого ступеню деталізації і виявити характер структури всієї системи антропонімів. Художній текст є джерелом інформації, орієнтованої на реалізацію авторського задуму. Текст обов'язково містить відтворення реалій життя та культури певного народу. У художньому тексті на базі об'єктивної інформації реалізуються авторські інтенції: особисте ставлення автора до дійсності, авторське сприйняття героїв, фактів та подій твору. Нерозривна єдність суб'єктивного та об'єктивного аспектів змісту художнього тексту забезпечує його естетичну спрямованість та можливість впливати на реципієнтів. Кожний художній текст відтворює культурний потенціал певної нації. Мовна картина світу письменника розкриває текстову модель, що репрезентує індивідуальний образ світу автора, вона є продуктом такого відображення явищ, при якому зберігається самотність і багатомірність, в кожному епоху вона виникає як складний наслідок багатьох нашарувань варіантів нестереотипного бачення світу, його розуміння і оцінювання. Мовна картина світу завжди співвідноситься з об'єктивною реальністю та із глобальною картиною світу, яка більшою чи меншою мірою фіксується, зокрема, художнім текстом. Текст може бути лише кадром загальної картини світу, її фрагментом, сценкою, вихопленою митцем з життя. Отже, художній текст відображає константи світобачення письменника, його ціннісні орієнтації. Ідіомоделі, створені письменником, адекватні його внутрішньому світові. Читач, насамперед, звертає увагу на те, яку лексику вжито автором, і одразу розподіляє її на звичну та незвичну для сприйняття у тому чи іншому відношенні.

Антропорелевантні одиниці мовної системи художнього твору якнайкраще відтворюють сутність його феномену. Адже людина є центральним елементом мовної картини світу, вона виступає продуцентом і реципієнтом тексту. Антропорелевантні одиниці тексту активно здійснюють етнопсихологічну характеристику героїв, відтворюючи суспільно-побутові поняття та уявлення, на базі яких формується система національно-культурних конотацій персонажу, вони є центральною складовою частиною мовної картини світу тексту, посідають суттєве місце у смисловій структурі твору, координуючи його ідейно-тематичне наповнення, характеризуються етнічною детермінованістю, яка виявляється у концептуалізації найменувань людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зеленько А.С. До питання про становлення лінгвістичного детермінізму (від структурної до когнітивної об'єктивації). - Луганськ, 1999. - 66с.
2. Колшанский Г.В. Объективная картина мира в познании и языке.-М.: Наука, 1990.-103с.
3. Кубрякова Е.С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира // Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира.-М.:Наука, 1988.-189с.
4. Купина Н.А., Скорнякова М.Ф. Коннотативность в семантической группе названий лица // Классы слов и их взаимодействие.-Свердловск:Изд-во УГУ.-1979.- 179с.
5. Лингвистический энциклопедический словарь /Ярцев В.Н.-М.: Советская энциклопедия, 1990.-685с.
6. Новик Е.С. Система персонажей русской волшебной сказки// Типологические исследования по фольклору.-М.: Наука, 1975.- 246с.
7. Раду А.І. Особливості функціонування антропорелевантних маркерів контекстуалізації у рекламному дискурсі // Актуальні проблеми менталінгвістики. - Черкаси, 2001.- 131с.

8. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Серебренников Б.А. - М.: Наука, 1988. - 216с.
9. Селиванова Е.А. Когнитивная ономазиология.-К.: Фито-социоцентр, 2000.-248с.
10. Соколовская Ж.П. Система в лексической семантике: Анализ семантической структуры слова. - К.: Вища школа, 1979. - 189с.
11. Тараненко О.О. Відображення суспільного сприйняття світу в семантиці мови // Мова і Культура / Русанівський В.М. - К.: Наукова думка,1986. -137с.
12. Текст як відображення картини світу / Лобас В.Ф. - К.: Вища школа, 1989. - 38с.
13. Цывьян Т.В. Лингвистические основы Балканской модели мира. - М.: Наука, 1990. - 207с.

Ольга ВАЛГУРА

© 2008

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ОЗНАКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ МОВЛЕННЕВОГО ПРОСТОРУ ДВОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Тяжіння поглядів представників лінгвістичних студій до антропоцентричного когнітивно-комунікативного дослідження мовних явищ, яке відбувалося на межі XX - XXI століть, зумовило поступове зміщення наукового інтересу у бік зацікавлення роллю мовної особистості в ситуації білінгвізму [Гнатюк 2003: 71-75; Иванова 2002: 445-448; Шумарова 2000: 5-7; Grosjean 1997: 225-230; Meuter 2005: 349-351; Poulisse 1997: 201-205].

У зв'язку з цим ще декілька десятиліть тому у лінгвістиці домінували дослідження, у яких двомовність вивчалась як певна об'єктивна даність, самодостатнє лінгвістичне явище в абстрагуванні від свого суб'єкта - носія двох мов. Проте в останні роки фокус мовознавчих досліджень все більш акцентно зміщується в бік основної постаті формування екзогосної мовної ситуації - носія двох (декількох) мов. При цьому розгляд класичної проблематики білінгвізму починає здійснюватися крізь призму двомовної особистості на тлі її соціальних, культурних, психологічних тощо ознак.

Незважаючи на існуючі результати дослідження комунікативної діяльності особистості в ситуації білінгвізму [Grosjean 1985: 467-477; Nakuta 1986: 85-101; Romaine 2004: 78-119; Walters 2004], на даний час не знайшов свого достатньо адекватного розв'язання блок питань, що мають відношення до мовно-мисленнєвої діяльності двомовної особистості, визначення рівнів її сформованості та одиниць опису цих рівнів. Вирішення зазначених питань набуває надзвичайної актуальності з погляду необхідності глибшого розуміння складного взаємозв'язку процесів мислення і мовлення, зокрема, природи білінгвізму та фонетичної інтерференції як його основного прояву.

Саме тому цю теоретичну розробку було спрямовано нами на систематизацію, аналіз та уточнення існуючих у сучасній лінгвістиці когнітивно-концептуальних передумов, лінгвокогнітивних ознак, понятійних конструктів, концептів та термінів, необхідних для опису механізму функціонування й особливостей організації мовленнєвого простору двомовної особистості у ментальних процесах прояву фонетичної інтерференції в англійському мовленні українського білінгва.

Результати аналізу, започаткованого під кутом зору поставленої мети, свідчать, що у сучасній лінгвістиці активно дискутується проблема мовної особистості [Бацевич 2004: 186; Бондаренко 2002: 1; Караулов 2006: 11-83; Потапенко 2004: 7-62; Карасик 2004: 7; Красных 2001: 148-152; Тамерьян 2006: 117], яку Ю.М. Караулов [Караулов 2006: 37] розглядає як сукупність здібностей та властивостей людини, що зумовлюють творення та сприйняття мовленнєвих текстів, які відрізняються за ступенем структурно-мовної складності, глибиною та точністю відображення дійсності, певною цільовою спрямованістю. У центрі уваги згадуваних вище дослідників знаходиться переважно національна одномовна особистість, в основі мовної картини світу котрої лежить певний національномовний інваріант, у межах якого особистість завжди має свою специфіку, зумовлену освітою, вихованням, інтересами тощо і відображену у мовленні.

При цьому в науковій літературі мають місце суперечливі підходи щодо сутності двомовної особистості, трактування термінів, якими вона позначається, аспектів її дослідження.